

"Azərbaycan" qəzetinin 319-cu nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Çərşənbə axşamı, 11 noyabr 1919-cu il, nömrə 319

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çərşənbə axşamı, 17 səfərül-müəzzər sənə 1338. 11 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfəd məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəllə-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rubla, axırncı səhifədə sətri 6 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

"Trablis müharibəsi yaxud Ulduz"

Cəfər Cabbarzadənin əsəri, 5 məclisdə.

Həmin faciə Trablisdə

tükrürlə İtalyanlar arasında olan müharibəni təsvir edir.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 14-ü (səfərül-müəzzər ayının 20-si)ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, teatro tamaşası olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa:

Səşənbə günü təşrin-i-saninin (noyabrın) 18-də

"Siyavuş"

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-335

SİRK "MODERN"

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü noyabrın 11-ndə 1919-ncu ildə bu gün məşhur pəhləvan Boqatiryovun benefisidir. Bu gün Boqatiryov 900 puda qədər vəznə olan 5 avtomobili üstündən keçirəcəkdir.

Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Boqatiryov – Zakoroyko; 2-nci: Makarov – Jan-de-Kolon; 3-ncü: Oleynikov – Yemelyanov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

41032

***

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti Müdiriyyətinə opera və operetta oyunları üçün "xoristlər" lazımdır. Yaxşı səsə

malik olanlar səsinin imtahanı üçün vis-direktor Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə müraciət etməlidirlər. Ancaq yaxşı səsi olanlar qəbul ediləcəklər.

Adres: Dumski ploşçad, Haşımovun 11 nömrəli mülkü.

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-319

* * *

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi müsəlman qəbiristanında Bakı şəhəri uğrunda şəhid olan müsəlman əsgərləri qəbri üzərində abidə inşa etmək podratını götürmək istəyənləri dəvət edir. Çertyoj və şəraiti görmək istəyənlər hər gün saat 11-dən 1-ə kimi Cəmiyyətin Vrangelski və Spasski küçələrinin kün-cündə Krasilnikovun evində olan dəftərxanasına müraciət edə bilirlər. Xahiş edənlər təkliflərini işbu təşəri-saninin 14-dən gec olmamaq şərti ilə məzkur [deyilən] dəftərxanaya verməlidirlər.

T-333

BAKİ MÜSƏLMAN PARAXODÇULARININ CƏMİYYƏTİ

Petrovski körpüdən Lənkəran və As-taraya hər gün saat beşdə paraxod gedir. Yük və sərnişin həmin körpüdə qəbul olunur. Biletlər dəxi orada satılır. Ənzəli, Məşhədsər, Bəndər Gəz, Həsənqulu, Gü-müştəpə, Ləngərud, Rudsər və Şahsava-ra dəxi həmin körpüdən yük qəbul olunur.

Noyabrın 12-sindən Salyana yük və sərnişin paraxodu işləyəcəkdir.

Cəmiyyətin kontoru Dəniz qırağında, Rəsulovun kontorunda. Telefon nömrəsi: 3-88 və 57-61.

*Bakı Paraxodçular Bürosu
14026*

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Elan

Əvvəlinci zəruri şeylərin və ərzağın qaçaq surətdə aparılmasıyla mübarizə məqsədilə bütün Lənkəran şəhəri və qəzası əhalisinə elan edirəm [bildirirəm] ki, qaçaqmal aparıcılar və onlara müavinətdə bulunanlar zəbtiyyə qaydasıyla [inzibati qaydada] altı ay müddətinə həbs, on min manata kimi cərimə, bütün malları ilə və qaçaqmal nəqliyyat alət [vasitələri] zəbt ediləcəkdir.

Əvvəlinci zəruri şeylərin xaricə qaçaq surətdə aparılmasının təzayüd etməsinin [artmasının] müəssif [xoşagəlməz] nəticələr tövlid edəcəyini [doğuracağını] nəzərə alaraq, ümum vətən möhübbü [vətənsəvər] olan sadıq və namuslu təbəələrə müraciət edərək, qaçaqmal aparıcılarla mübarizədə hökumətə müavinət və müzahirətdə bulunmaları [kömək göstərmələri] rica olunur.

Yuxarıda məzkur [deyilən] tənbeh və cəzaya bütün möhtəkillər və mallarını gizləyənlər düçar olacaqlardır.

Xüsusi müvəkkil:

C[avad] b[əy] Məlik-Yeqanov

Elan

Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] sədri icazəsi ilə beynəlidarə [idarələrarası]

mənzil komissiyasının sədarət vəzifəsi ifasından imtina etdiyimə cəhət, bundan sonra mənzil xüsusunda olan işlər haqqında mənə müraciət edilməməsini rica edirəm.

*Bakı qubernatoru:
[Əmir bəy] Nərimanbəyov*

BÖHRAN DOLAYISIYLA

Bu qədər vaxt imtidad edən [uzanan; davam edən] kabinə böhranı demək olar ki, artıq bitmək üzrədir. Ehtimal bu günlərdə, başda təkrar Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri olmaq üzrə yeni kabinənin məramnaməsini dinləmək həzzinə nail olarıq.

Böhran davam edərkən keçirdiyimiz günlər, siyasi əhvallar və Cümhuriyyətimizin xarici və daxili vəziyyəti eyni halda qaldığından, mövcubi-xof və əndişə heç bir təhəvvülət və təbəddülət [qorxuya və narahatlığa səbəb olacaq heç bir dəyişiklik] müşahidə edilmədiyindən, calibi-diqqət [diqqət çəkən] bir hadisə və ya bir vəqə sərzədeyi-zühur olmadığından [baş vermədiyindən], – “Böhranın nə zərəri və nə fənalığı var ki, bunun vüqusundan dolay bu qədər əndişələrə, bu qədər qorxulara qarılıb da böhran törədən məzəmmət edilirdi?” – deyər təbii bir sual xatirə gələ bilər. Zətən böylə sual verənlər vardır və sualları da bir tərəfdən haqlıdır, çünki vəqiən [doğrudan da] məmləkət və əhali böhran vüqudunu heç də hiss etmədi.

Böhranın uzanmasından bir fəna nəticə hasil olduğunu görməyib təşvişini sakit etdi və “Qoy böhran nə qədər

uzanır uzansın” deyər bu fikirlə barışdı və öz işinə məşğul oldu. Hər halda, böhran vüqusunun və uzanmasının məmləkət üçün zərər və təhlükəli olduğuna qəlbində bir qənaət hasil etmədi.

Azərbaycanda kabinə böhranının vüqusu və bu qədər imtidadı, zənn edirəm, deyil yalnız azərbaycanlılar üzərində, bəlkə kənardan baxan xeyirxah və bəd-xahlarımız üzərində dəxi heç bir təsir buraxmadı. Çünki böhran vüqusu məmləkətin nə daxilində və nə xaricində ciddi bir hal əmələ gəlmiş olduğunu meydana çıxarmadı. Böhran vüqusunu mütəaqib [Böhranın meydana çıxmasının ardınca] heç bir hadisə baş vermədi və Azərbaycan işləri necə ki vardı, öyləcə də adi cərəyanla davam etdi. Mötədi [adət olunduğu] üzrə gözlənirdi ki, “Azərbaycanda böhranı-vükəla [nazirlər böhranı, hökumət böhranı] vüqu buldu” teleqramından sonra “Məmləkət anarşi içindədir”, yaxud “Hökumət filan partiya əlinə keçdi”, yəni “Üsyançılar şəhəri işğal etdilər” kimi teleqramlar dəxi varid olacaqdır [gələcəkdir]. Lakin böylə teleqramlar çəkilməsinə məhəl [yer] yox idi, çünki Azərbaycanda heç bir fəvqəladə təbəddülət və hadisə baş vermədi və bina-ənileyh [ona görə], kənardan baxanlar dəxi bizdə kabinə böhranı mövcud olduğunu həman unudular və laqeyd qaldılar.

Vəqiən böyləmi oldu? Bu qədər uzun müddət davam edən kabinə böhranının məmləkətimiz üçün fəna təsiri olmadımı? Bəlkə fəna cəhətini əhali sezmədi, dərk edə bilmədi və bunu dərk edənlər yalnız siyasiyyat ərbabı oldu?

Xeyr! Madam ki, məmləkət və əhali bir bu qədər vaxt davam edən böhran

vücudunu hiss etmədi və fənalığını dərk etmədi, görünür ki, hiss ediləcək bir şey yox imiş və vəqien heç bir fənalıq da zühur etməyib, işlər öz qaydası ilə getdi.

Əcəba, bu nə üçün böylə oldu və nədən bu böhran əhali və məmləkət üçün “azar” etmədi?

Bu sualın bir cavabı bu ola bilər ki, böhran vəqə oldusa da, məmləkət başsız qalmadı, çünki yeni kabinə əmələ gəlin-cə, köhnə kabinə əzaları [üzvləri] öz yerində olub işlərinə davam etməkdə idilər.

Fəqət bu cavab doğru olsa da, məsələnin zahirinə aiddir, halbuki əsil mətləb məsələnin batini cəhətindədir və bu cəhəti əyan edə bilən cavab yalnız budur ki:

– Böhran özü süni və qeyri-təbii olaraq vücuda gəlmiş bir keyfiyyət idi.

Vəqien, böhrandan qabaq məmləkət-də heç bir fəvqəladəlik baş verməmişdi ki, təbii bir böhran vüqusuna səbəbiyyət verəydi. Dövlətimizdə ciddi və mövcibi-əndişə [əndişə doğuracaq] hal törənməmişdi ki, bunun zühurunu hökumətin tədbirsizlik, bacarıqsızlıq və sui-idarəsinə həml etmək [yükkləmək] olaydı. Yaxud kənarı bir fəvqəladəlik dəxi meydanda yox idi ki, hökumət onun rəf və dəfində [aradan qaldırılmasında və uzaqlaşdırılmasında] aciz qalmış olaydı ki, bu səbəb dolayısıyla da iş başından çəkilib zimami-dövləti [dövlətin yüyənini] bacarıqlı əllərə verməyə məcbur qalaydı.

Biləks [əksinə], hökumət öz işində möhkəm durub müvəffəqiyyət ardınca müvəffəqiyyət qazanmaqda, məmləkəti xətrli [təhlükəli] günlərdən salamat

keçirib də əmin-amanlığa çıxarmaqda, xarici və daxili vəziyyətini möhkəmləşdirməkdə ikən – birdən, yersiz yerə böhran! Nə səbəbə?

O səbəbə ki, Sosialist fraksiyası içində ayrılıq əmələ gəlib, sağ, sol və ortaya bölünməklə, solların sağlardan razı olmadığını, sağ sosialistlərə mənsub olan nazirlərə qarşı ədəmi-etimad izharı ilə [etimadsızlıq göstərməklə] bildirmək lazım imiş və bir də “Əhrar” fraksiyası kabinə-yə etimad etmiş olduğunu yadından çıxarmış imiş...

İştə, böylə süni olaraq biləsəbəb [səbəbsiz] bir böhran vəqə oldu. Lakin məmləkət və əhali kabinənin hüsn-idarəsindən mənəfətdən başqa heç bir zərər görmədiyinə görə, həman idarənin müvəqqəti davamı dəxi eyni əllərdə olduğundan, heç bir pislik və fənalığa yol verməməyində davam edib, bu süni böhranı böhransız və azarsız keçirdi.

* * *

Fəqət burasını nəzərə almalıdır ki, bu böhranın əhali və məmləkət tərəfindən hiss və dərk edilmədən keçməsi hər bir böhran vücudunun ziyansız olduğuna dəlil ola bilməz. Ondan əlavə, süni böhran nə qədər əhali və məmləkət üçün “ziyansız” olsa da, zatında ziyanlı və zərərli bir şeydir. Bunu əhali sezməsə də, siyasət işlərinə vəqif olanlar dərk edirlər. Böylə böhran fənalığını baxüsus [xüsusilə] böhran keçirən hökumət əzaları hiss edirlər. Bir naziri fərz ediniz ki, böhran vüqusu ilə istefa vermiş, fəqət yerinə bir başqası gəlincəyə qədər mü-

vəqqəti olaraq məqamında oturub, “bu gün varam, sabah yoxam” fikri ilə işlərə baxmağa məcbur edilmişdir. Böylə bir nazir nə qədər millətpərəst, vətəndost və dövlət qeydkeşi olsa da, ruh yüksəkliyi ilə, şövq və həvəs saiqəsi ilə iş görə bilməz, çünki öz mühiti belə buna müsaid olmaz. Məmurların münasibəti, əlaqədar adamların müamiləsi [rəftarı], qərəz, hər bir cüzi dəyişiklik ona “bu gün varam, sabah yox” fikrini xatırladıb işdən soyudar və laqeyd bir hala salar...

Parlaman əzaları hökumət böhranlarına saymazyana bir nəzərlə baxmağı zənnimizcə tərək etməlidir. Bir şey ki, yerindən oynamağa adətəkdə ola, axırda “laxlaq” olar. Dəqiqə başına bir böhran törətməklə, axırda öylə fəna nəticələrə yetişərik ki, məmləkət və əhali böyük zərər və ziyanlara düçar olar; kənardan baxanlar nəzərində dəxi gü-lünc və mövcibi-məsxərə bir halətə düşərik. Böylə bir nəticələr arzusunda olan Parlaman əzalarımız var deyə bu fikri xəyalımıza gətirmək istəmirik. Bununla belə, böylə fəna nəticələr törədə bilən əməllərdən məmləkət və əhalinin xoşlanmayacağına da yada salırıq və ümidvar oluruq ki, yeni kabinə böylə süni böhranlar “əməliyyatına” giriftar edilməyib, Parlaman əksəriyyəti müzahirətində [dəstəyinə] ümid ilə istinadgahını mətin və məqamını möhkəm hiss edəcəkdir. Bu isə hökumətin əzm və cəzmini [qərarlılığını] artırıb, mənəvi bir qüvvət verər və üzərinə götürmüş olduğu ağır yükünü bir dərəcəyə qədər yüngülləşdirər.

Üzeyir Hacıbəyli

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

9 təşrinisani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində Kopor boğazının cənub kənarı boyu ilə yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam etməkdədir.

Yamburq cəbhəsində bizim yürüş edən hissələrimiz Qatçına və Krasnoye Selonun 50 fərsəx qərbində olan kəndlərə çatmışlardır. 3 yüz əsir, 6 mitralyoz və başqa qənimətlər alınmışdır. Bəzi vaxtlarda düşmən şiddətli müqavimət göstərir. Bloqa mövqifindən [stansiyasından] yürüş edən bizim qoşunlarımız Yamburqun 15 fərsəx cənub-şərqində olan xətlərə çatmışlardır.

Narva cəbhəsində ricət edən [geri çəkilən] düşməni təqib edərək, Narva nəhri yaxınlığında bir neçə kəndi işğal etmişdir.

Pskov dairəsində bizim qoşunlarımız əks-hücuma keçərək Pskov yaxınlığında bir neçə kənd işğal edilmiş və qırx min fişəng alınmışdır.

Kiyev dairəsində bizim hissələrimiz yürüşə keçərək Fastovu işğal etmiş və düşməni cənub tərəfə atmışdır.

Dəmiryol yaxınlığında Kiyevdən 16 fərsəx şimal-qərbdə zirehli qatarımız düşmənin iki topunu xarab etmişdir.

Çerniqov dairəsində Desna nəhrini keçmək üçün ciddi vuruşmalar davam edir.

Baxmaç dairəsində Desnanın cənub sahilinə keçərək dəmiryolundan qərbə tərəf bizim hissələrimiz tərəfindən bir neçə kənd işğal edilmişdir.

Kalaç cəbhəsində şiddətli vuruşmadan sonra düşmən Talava mövqifindən çıxarılmışdır.

Novoxopyorsk dairəsində təbəddülsəzdir [dəyişiklik yoxdur].

Tsaritsın cəbhəsində – Bizim hissələrimiz Volqanın sol kənarında Narvadan qərbə yürüşlərində davam edirlər.

Petropavlovsk dairəsində – Qırmızı qoşunlarımız Petropavlovskdan 25 fərsəx şimalındakı xətlərə çatmışlardır.

Çörçillin bəyanatı

Londondan xəbər verirlər ki, kiçik Məclisi-Məbusanda Çörçill Denikin ordusu vəziyyətinin axırıncı aylar ərzində yaxşılaşdığı haqqında məlumat verərkən demişdir ki, İngiltərə dövləti Denikin ordusunun ilin axırına qədər İngiltərə hökumətinin müavinəti olmadan hərəkət edə biləcəyinə ümidvar olduğuna dair Denikinə bir məktub yazmışdır.

Sibiryada Qırmızı iğtişaçılar

Samara-İverka-Tomsk yolu ayrıcında qırmızılar qoşun qatarının yolunu təxrib etmiş [dağıtmış] olduqlarından toqquşma əmələ gəlmiş və müvəffəqiyyətlə qatara hücumda bulunmuşlardır.

Lehlərin vəhşəti

Jitomir-Novoqrad-Volinskda lehlər [polyaklar] böyük talan təşkil etmişlərdir. Şura hökumətində iştirakda müttəhim edilən yəhudi və rusları əzirlər.

Bir çox Şura xidmətçiləri güllələnmişdirlər.

Amerikada tətillat

Cəmahiri-Müttəhidədə [Birləşmiş Ştatlarda] tətillat [tətillər] davam etməkdədir. Bir çox dəmiryollarda hərəkət qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Zavod və fabrikalar bağlanmışdır. Gəmilərə kömür gətirilməsi kəsilmişdir. Kömür qazıyanlar cəhdən tətillərində davam edir.

Paris əməllərinin mübarizəsi

Paris dəmiryol əməllərinin ittifaqı Müttəfiqlərin Rusiya işlərinə müdaxilə etməsi və hökumətin əfvi-ümuminin [amnistiyanın] təxir edilməsi əleyhinə birgünlük protesto tətili elan etmişdir.

Kommunistlərin həbsi

Hamburqda iğtişaçı dəvət etdiyi üçün kommunist başçılarından Laufner həbs edilmişdir. Bundan əlavə, Hamburq polisi bir neçə bolşevikləri həbs edə bilməmişdir.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

Baltik mahallarının heyəti

Baltik mahallarının müttəhid [birləşmiş] heyəti Berlinə varid oldu [çatdı]. Lazımi məlumat almaqdan ötrü heyət Berlində bir müddət qalacaq və sonradan Baltik mahallarına övdət edəcəkdir [qayıdacaqdır].

Avstriya və Macarıstan əsirləri

İngiltərədə saxlanılmaqda olan Avstriya və Macarıstan əsirləri Ali Şuranın əmri ilə bilatəxir [dərhal] vətənlərinə buraxılmalıdırlar.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Amerika zabitləri Avropada

Cəmahiri-Müttəhidə Məclisi-Əyanının [Birləşmiş Ştatlardan] Hərbi komissiyası xarici məmləkətlərdən vaxtımüəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] Cəmahiri-Müttəhidəyə gəlməyən bütün Amerika zabitlərini maaşdan məhrum etməyi qərara almışdır.

Macarıstandakı həcz edilmişlərin təqsimi

Romaniya qoşunları tərəfindən Macarıstanda həcz [müsadirə] edilən əşya və əmtəənin miqdarını təyin etməkdən ötrü Romaniyaya bir xüsusi Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərarası] komissiyası əzimet etmişdir [getmişdir]. Bütün həcz edilmiş olan mallar Romaniya hökumətinin razılığı ilə Müttəfiqlər arasında təqsim edilməlidirlər [bölüşdürülməlidir].

Fiume ətrafında

D'Annusionun İtaliya ilə müzakirəti qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Mühasirə edən və edilmiş olan əsgərlər yek-digərləri [bir-birləri] ilə qardaşlaşmaqdadırlar. Şəhərdə ərzaq ehtiyatı külli miqdardadır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Şərq sosialistlərinin layihəsi

Parisdə işbu sənə təmmuzunun [iyulunun] 17-də sabiq Rusiya imperatorluğu ərazisində təşəkkül etmiş yeni cümhuriyyətlərin sosialist mürəxxəsləri [nümayəndələri] bir konfrans qurmuş imişlər.

Konfransda Azərbaycandan [Əkbər ağa] Şeyxülislamov, Gürcüstandan [İrakli] Sereteli və Çxeidze, Kubandan Bıç və Namenkov, Ukraynadan professor Qruşevski, Lozinski və İsəyeviç, Latviyadan Zellin, Estoniyadan professor Piyp, Belarusiyadan Lutskeviç və Ladnov, Litvadan Kalunovski, Şimali Qafqaziyadan [İbrahim bəy] Heydərov iştirak etmişlərdir.

Yuxarıda zikr olunan cümhuriyyətlərin siyasi və milli tələbatı ilə Qərbi Avropa sosialistlərini aşına etmək üçün tərtib verilmiş layihənin məzmununu konfrans qəbul etmişdir.

Şu layihənin məzmunu Parisdə yeni çıxmada olan “Şərqi Avropa” jurnalında nəşr edilmişdir ki, biz də iqtibasla bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] qəzetəmizə dərc edirik:

“Paris, 21 həziran [iyun] 1919 sənə. Hal-hazırda – ki sabiq Rusiya imperatorluğu məsələsi Etilaf məmləkətləri [Antanta ölkələri] sosialistlərini təhyic edir [həyəcandır, narahat edir], – biz, sabiq Rusiya imperatorluğu ərazisi üzərində təsis edilmiş yeni dövlətlərin sosialistləri – ki ibarət olsun Azərbaycandan, Şimali Qafqaziya, Estoniya, Gürcüstan, Kuban, Latviya, Belarusiya və Ukraynadan – bərvəchi-zir [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmağı vacibətdən ədd [hesab] edirik:

Müharibə və inqilab səiqəsi [səbəbi] ilə zühura çıxmış böhrandan sonra Baltik dənizindən Qara və Xəzər dənizlərində olan ərazidə müstəqil milli həyata malik millətlərin rəy və arzularından nəşətlə [doğulmaqla], xalq xadimlərinin ehtimamlı əməlləri [səylə çalışmaları] ilə müdafə edilərək, milli dövlətlər təşkil

olunmuşlardır. Kəndi mövcudluqları ilə həyatı-ictimaiyyətlərini təmin etmək üçün demokratik ali prinsiplərini bu dövlətlər əsas ittixaz etmişlərdir [saymışlar, qəbul etmişlər].

Biz, işbu dövlətlərin sosialistləri, xalqımızın varlığı mühafizə edilməsi və nəşvünümalarının [inkişaflarının] azadlığı təmin olunması üçün bu demokratik milli təşəbbüsü yeganə vasitə ədd edərək, onu müdafiə edirik. Zira fəhlə sinfini hüriyyəti-ictimaiyyəyə yetirmək üçün bir yol varsa, o da bizim rəyimizcə, demokratik yoldur.

Biz, hər millət kəndi müqəddəratını həll etmək hüququ prinsipini nəzərdə tutaraq, rus millətinə olan siyasi əlaqəmizə də işbu prinsipi əsas qərar vermişik.

Bolşeviklərin gərək dövləti təşkilat etmək üsullarına və gərəkə sosializmin qalibiyyəti üçün qəbul etdikləri mübarizə yollarına əsas etibarilə zidd olduğumuz halda, rus xalqına xeyirlə, hansı dürlü olursa, dövləti təşkilat üsulunu bağlamağı da [məcburi surətdə qəbul etdirməyi də] mövcubi-fəlakət ədd edirik [fəlakət səbəbi sayırıq].

Biz əmiqən [dərin] inanırız ki, ancaq rus xalqının kəndi təcrübəsi, ancaq rus fəhlə hərəkatına əcnəbilərin müdaxilə etməməsi rus xalqının və fəhlə sinfinin milli və ictimai təcəddüdatına [yenilənməsinə] badi [səbəb] ola bilər.

Lakin, məməfi [bununla belə], biz tələb edirik ki, millətlərin kəndi müqəddəratını azadcasına müəyyən etmək hüququ bizim haqqımızda da nəzəri-ətibara alınıb tətbiq edilsin.

Avropa demokratiyası, məmləkətlərini müdafiədən ötrü xaricdən – xah ir-

tica tərəfindən və xah rus bolşevizmi tərəfindən edilən sui-qəsdlərə qarşı bizim müstəqil dövlətlərimizin mübarizələrini “Rusiya daxili işləri” kimi tələqqi etmiş [qiymətləndirmiş] olarlarsa, ən böyük bir xəta işləmiş olarlar.

Kəndi müqəddəratlarını kəndiləri həll etmək hüququnun tanınması yolunda xalqımız tərəfindən edilən bu mübarizələr öylə bir fədakarlıqlarla edilmişdir ki, onun sayəsində həyatı-milliyələrini mühafizə edib də demokratik dövlətlər təşkilinə müvəffəq olmuşlardır və şu təriq [yol] ilə də irtica və vətəndaş müharibəsi dəhşətlərindən xilas ola bilmişlərdir.

Cahan həyatı-iqtisadiyyəsi ilə əlaqəsi kəsilmiş bir millət yaşamağa müqtədir olammas və hərəgah bizim millətlər də Qərbdən təcrid edilərək qalmış olarlarsa, uzun müharibə saiqəsi [səbəbi] ilə fəlakətli bir hala məruz qalaraq, həyatı-ictimaiyyətlərinin tənsiq və tənzi [qaydaya və nizama salınması] yolunda çalışmaq iqtidarından daha ziyadə məhrum olarlar.

Bizim dövlətlərin rəsmən təsdiq edilməsini, Qərbi Avropa ilə düzgün bir əlaqə və müxabirət bərpa edilməsini, istiqlallarımızın müdafiə edilərək beynəlmiləl təminat verilməsini Dövəli-mötəlifədən [Antanta dövlətlərindən] tələb etməklə bərabər, biz Qərbi Avropadakı yoldaşlarımızdan bəkləyirik ki, onlar qüvvələri daxilində olan siyasi nüfuzlarını sərf edərək həyatı-milliyələrinin azadlığı və hüquqlarının istirdadı [yenidən əldə edilməsi] yolunda mübarizədə bulunan bizim millətlərə müzahirət [köməklik] göstərəcəklərdir.”

İngiltərədə

İngiltərə dəmiryollarının tətillik etmiş fəhlələri ilə dəmiryol nümayəndələri arasında əqd edilmiş müahidənamənin [bağlanmış sazişin] 4-cü maddəsində denilir ki:

“Velokobritaniya dəmiryollarında xidmət edən hər bir həddi-bülüğa ərişmiş əmələ [fəhlə], məişət [dolanişiq] hərbi zamanından irəliləyi qiyətlərə qarşı 110 faiz aşığı düşməyincə həftədə 51 şilling (sülh zamanı 48 qəpik) maaş almaldır.”

Fransada

Fransa dövləti dəmiryolları xidmətçilərinin daimi komisiyonu bütün Fransa Dəmiryolları Xidmətçiləri İttifaqına müraciət edərək dəvət etmiş ki, maaşlarının ikiqat artırılmasından ötrü hökumətə vermək istədikləri təcili tələbnaməyə onlar da mülhəq olsunlar [qoşulsunlar] və əlavə olaraq, hökumətə təklif edilir ki, 10 gün vaxtadək Rusiya daxili işlərinə müdaxilə etmək və əfvi-ümumi haqqında kəndi rəyini söyləsin.

TÜRKİYƏDƏ

Müahidə və alman Qanuni-əsasısı

Almaniya ilə əqd olunan müahidəyi-sülhiyyə əhkamının [imzalanan sülh sazişi hökmlərinin] bəzi nöqtələri alman Qanuni-əsasısı [Konstitusiyası] ilə təzad hasil etdiyindən, qanunun bu maddələrinin tədili [dəyişdirilməsi] lüzumu Konfrans tərəfindən Almaniya hökumətinə təbliğ edilmiş və bu cəhət alman məhafilində [dairələrində] kamali-ciddiyyətlə nəzəri-diqqətə alınmışdı.

Alman Avstriyasının doğrudan-doğruya iltihaq edəmməyəcəyinə [birləşə bilməyəcəyinə] dair olan qüyud və şüruta [qeydlərə və şərtlərə] müqabil, alman Qanuni-əsasısının 21-ci maddəsinin fəqərəyi-saniyyəsi [ikinci bəndi] hökmünün mövcudluğunu, ən mühüm nöqtəyi-ixtilafı təşkil eyləməkdə idi.

Son posta ilə aldığımız Avropa mətbuatında gördüyümüz üzrə, bu mühüm ixtilaf həll edilmiş və eylülün [sentyabrın] 23-də Versayda alman heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] her [cənab] fon Lersner tərəfindən Almaniya hökuməti naminə imza olunan vəsiqəyi-siyasiyyədə “Alman Qanuni-əsasısı [si]nin Versayda mümza müahidəyi-sülhiyyə əhkam və təsrihatı [imzalanan sülh sazişinin hökmləri və şərtləri] ilə təzad təşkil etməkdə olan kafeyi-əhkamının [bütün hökmlərinin] kəən-ləm-yəkun [yox; qeyri-mövcud] hökmündə olduğu təsrih olunmuşdur [açıqlanmışdır]. Məzkur [deyilən] bəyannamənin ziri [altı] müsyö Jül Kambon, Krou, Scaluca və Mayoni tərəfindən imza edilmişdir.

Bu təəhhüdnamə, beynəlmiləl münasibətin tənzi mində millətlərin qəvanini-əsasiasında ki əhkamdan daha ziyadə, üqudi-düvəliyyənin nəzəri-diqqətə alınmaq hüquqi-əsasına müstənid olan düsturu təyid etmək etibarilə, müstəqibəl hüquqi-düvəl qəvaidini tədvin edəcək olanlar üçün əhəmiyyəti-elmiyyəni haiz bir vəsiqədir. [Bu saziş, beynəlmiləl münasibətlərin nizamlanmasında millətlərin konstitusiyalarındakı hökmlərdən çox, dövlətlərarası müqavilələrin hökmlərinin nəzərə alınması prinsipinə söykənmək qaydasını əsas götürməsi baxımından, gələcəkdə

dövlətlərarası hüquq qaydalarını sistemə salacaq şəxslər üçün elmi əhəmiyyət daşıyan bir sənəddir.]

Qaliçənin müqəddəratı

Sülh Konfransı sabiq Avstriya imperatorluğuna tabe əyalətlər haqqında milliyət əsasına müstənid [istinad edən] tərtibi-idarələr təsisinə tərəfdar olduğu cəhətlə, hər millətin kəndi müqəddəratını təyin xüsusunda Vilson tərəfindən vəz edilən [qoyulan] düstura təbəən [tabe olaraq], Avstriyanın bir çox əqsamının naili-istiqlal olmalarına müvafiqət etmiş [bir çox hissələrinin müstəqillik əldə etmələrinə razılıq vermiş] və fəqət Qaliçənin müqəddəratı-qətiyyəsinə [qəti müqəddəratını] hənzuz təqir etdirəmməmişdi [qərarlaşdırma bilməmişdi].

Düvəli-Etilafiyə [Antanta dövlətləri] Lehistan [Polşa] Cümhuriyyəti arasında əxirən [son zamanlarda] imza edilən müahidə mövcubincə [sazişə əsasən] Qaliçənin idarəsini müstəqil olmaq şərtilə müvəqqəət bir zaman üçün Lehistana tövdi eyləmişsə də [tapşırımsa da], bir idareyi-müstəqillə [müstəqil bir idarə] irəlidə Qaliçənin müqəddəratı haqqında, məhəlli [yerli] əhalisinin arayı-ümumiyyəsinə [ümumxalq səsverməsinə] müraciət olunacaq və ol vəchlə təqərrür edəcək əsasata məbni [o şəkildə qərarlaşdırılacaq prinsiplərə istinad etməklə] bu qitənin [bu ərazinin] tərtibi-idarəsi təəyyün eyləyəcəkdir [müəyyənləşdiriləcəkdir].

Alman sendikaları və Vaşinqton Konfransı

Ərbabi-məsai və əmələnin [zəhmətkeşlərin və işçilərin] hüquq və mənafeyini

mövqeyi-müzakirə və münaqişəyə vəz etmək [qoymaq] üzrə Vaşinqtonda iniqadı müqərrər olan [baş tutması qərarlaşdırılan] beynəlmiləl bir Əmələ Konfransına iştirak etmək üzrə bir çox məmləkət[in] əmələ cəmiyyət və sendikaları dəvət edilmişdi. Qəzetələr alman sendikaları heyəti-idarələri tərəfindən ittixaz [qəbul] olunan qərarı nəşr edirlər. Qərarı-məzkura [deyilən qərara] [əsasən], Əmələ Konfransı heyəti-fəaləsi [idarə heyəti] tərəfindən rəsmən dəvət vəqə olmadığına [görə], digər məmləkətlər əmələsinin nail olacaqları müəmilə [rəftar; münasibət] alman əmələsi haqqında tətbiq edilmədikcə, alman sendikaları ilə əmələ cəmiyyətləri konfransa iştirak etməyəcəklərdir.

Fransız müəllim və müəllimələr konfransı

Fransız müəllim və müəllimələrin hüquq və mənafeyini müdafiə məqsədilə bir çox sənədən bəri təşəkkül edib əlyövnm əzası minlərə baliğ olan [hal-hazırda üzvləri minlərə çatan] Müəllimin [Müəllimlər] Cəmiyyəti tərəfindən ümumi bir konqre tərtib edilmiş və müzakirə eylülün [sentyabrın] 23-cü günü mübaşirət olunmuşdur [başlanmışdır]. Ruznameyi-müzakirətində əlyövnm müəllim və müəllimələrin xülasəyi-mətəlibi [tələblərinin xülasəsi] mündəric olduğu kimi, maaşat [maaşlar], təminat və təqaüd məsaili [məsələləri] mövcud idi. Hər məsələ üzərinə uzun müzakirə və münaqişət cərəyan etmiş və müqərrərət ittixaz olunmuşdur [qərarlar qəbul edilmişdir]. Cəmiyyətin ümumi bir sendika halına ifraqı [salınması] da mövqeyi-

müzakirəyə qonmuşsa da, bu babda qəti qərar ətası vəqti-axirə təliq edilmişdir [qəti qərar alınması sonraya saxlanmışdır].

AMERİKALILAR NAXÇIVANDA

Erməni “Aşxatavor” qəzetəsinin xüsusı müxabiri yazır:

“Polkovnik [Ceyms] Rey və onu müşayiət edən zabitlərin İrəvana vürudundan [qəlməsindən] sonra üç nəfər Ermənistan nümayəndələrinin müşayiəti ilə Naxçıvan qubernatorunu öz vəzifəsini ifa etməyə göndərilməsi qərara alınmışdır.

Bu xüsusda əvvəlcədən hər iki cümhuriyyət razılıqları hasil edilmişdi. Amma sonraları nədənsə Azərbaycan Cümhuriyyətinin nümayəndə göndərməyəcəyi məlum oldu.

Bir gün təxirdən sonra təşirini-əvvəlin [oktyabrın] 24-də Naxçıvan dairəsinin Amerika general-qubernatoru Delli öz ərkanı [məmurları] ilə vəzifəsini ifadan ötrü Naxçıvana hərəkət etmişdir.

Onların yükləri Baş Noraşen dəmiryol mövqifinə [stansiyasına] qədər yük avtomobillərində, oradan dəmiryol ilə aparılmışdır.

Naxçıvanda amerikalılar Şərq adət [adətləri] ilə qarşılanmış və bilatəxir [dərhal] öz işlərinə mübaşirət etmişlərdir [başlamışlar].

Polkovnik Delli əvvəlinci iqdəmdə [addımda] Culfa ilə İrəvan arasındakı dəmiryol münasibətini bərpa etmək məqsədindədir.

Baş Noraşen ilə Təbriz arasındakı dəmiryol qatırı adi qərar üzrə işləməkdə

olduğundan, poçta, sərnişin və yük aparmaqdadır.

Baş Noraşen ilə Dəvəli arasındakı yol – iki kiçik körpüdən başqa – düzəlmiş olduğu kimi, Dəvəli ilə İrəvan arasındakı yol dəxi işləməkdədir. Böyləliklə, İrəvan-Təbriz dəmiryol hərəkətinə başlanması bir neçə günün məsələsidir.

İkinci lüzumlu iş erməni əsirlərinin təxlis [xilas] edilməsi hesab edilməkdədir. Bu məsələ də həll edilmiş kimidir.

Ələlümüm [ümumiyyətlə] amerikalılar Naxçıvanda son dərəcə ehtiyatlı siyasət aparmaqda, heç bir millətə fərq verməyərək, özlərinin gələcəkdəki işləri haqqında aşkar və müəyyən söz söyləməkdən çəkinirlər.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Daxiliyyə nazirinin məqtul [qətlə yetirilmiş] mühafiz Məşhədi Səttarın ailəsinə birdəfəlik maaş təyini haqqında təqriri isteməsi [rəsmi müraciətinin dinlənməsi] nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarətinə ixtiyarındakı istiqrazdan 2,000 manat verilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin, Cavad qəzası Qaraçalı polis postu zemstvo evi təmiri üçün 57,473 manat 50 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin, vəzifəsi ifası əsnasında məqtul [qətl edilən] Balaxanı-Sa-

bunçu pristavı müavini ailəsinə maaş təyini haqqındakı təqriri isteması nəticəsində, Daxiliyyə Nəzarətinə, məqtulun ailəsinə ixtiyarındakı istiqrazdan 6,900 manat buraxılmasına icazə verilmək qərara alınmışdır.

* * *

Daxiliyyə nazirinin Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə, qaytarılmamaq şərtilə 1,199,437 m. buraxılması haqqındakı təqriri isteması nəticəsində, məsələnin Maliyyə Nəzarətinə verilməsi qərara alınmışdır.

* * *

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin sari [yoluxucu] xəstəliklərlə mübarizə üçün Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə pul buraxılması haqqındakı təqriri isteması nəticəsində, Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə, ixtiyarındakı məbləğdən Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə əlli min manat buraxılmasının tapşırılması və Bələdiyyə İdarəsinə təcili surətdə xüsusi smeta təqdiminin təklifi qərara alınmışdır.

* * *

Posta və Teleqraf nazirinin Bakı posta idarəsi təmiri üçün əlavə olaraq 206,356 manat 50 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteması nəticəsində, istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Daxiliyyə Nəzarətinə, bələdiyyə məclislərinə intixabat [seçki] məxaricatı üçün istiqraz buraxılması haqqında təli-

qələr [rəsmi məktublar] daxil olmuşdur. Hökumətin qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], Gəncə Bələdiyyə İdarəsinə 200 min manat buraxılmışdır. Salyan Bələdiyyə İdarəsi də təcili surətdə 100 min manat buraxılması haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdur. Bakı Bələdiyyə İdarəsi iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdur.

* * *

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] tərəfindən Kəsbkarlar [Həmkarlar] İttifaqı haqqında bir layihə tərtib verilmişdir ki, bu günlərdə təsvib [təsdiq] üçün Vükəla Şurasına təqdim ediləcəkdir.

İran ilə əlaqəimiz

Təşrini-saninin [noyabrın] 8-də Azərbaycanın Tehran siyasi nümayəndəsi Adil xan Ziyadxanov həzrətlərinin sədarəti altında tacirlərin xüsusi bir müşavirəsi vəqə olmuşdur ki, İran ilə əlaqəimiz və ticarəti işlər müzakirə edilmişdir.

İclasda bonların qiyməti, İran ilə tranzit, azərbaycanlılar olan İran şəhərində ticarət və konsul məntəqələri təsisatı, Rəştdə ticarət palatası təsisi və qeyri məsələlər danışılmışdır.

Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Tehrana varid olduğu [çatdığı] gündən işbu məsələləri qövlədən feilə gətirməyə [həyata keçirməyə] çalışacaqdır.

* * *

Daxiliyyə Nəzarəti cənbində [nəzdində] təşkil edilmiş komiya, bələdiyyə məclisləri intixabatı haqqındakı nakazı [təlimatnaməni] bitirmişdir. Nakaz türk və rus lisanlarında təb [çap] edilib, bütün bələdiyyə idarələrinə göndəriləcəkdir.

* * *

Daxiliyyə Nəzarətinin məlumatına məbni [əsasən], Göyçay, Zaqatala və Qaryagin bələdiyyə idarələri fəaliyyətlərində davam etməyirlər.

Darülfünun üçün meyitlər

Maarif Nəzarəti Azərbaycan Məşixətinə [Şeyxülislamıq İdarəsinə] müraciətlə məlum etmişdir ki, Dövlət Darülfünunun [Dövlət Universitetinin] Tibbiyyə şöbəsi işləri meyitsiz yaramaz, binaəni-leyh [ona görə], şəhər xəstəxanaları və Neftçilər İttifaqı xəstəxanalarındakı meyitləri darülfünuna almalıdır [universitetə nəql etmək lazımdır].

İstanbulda darülfünun üçün azad surətdə meyitin əqvamı [qohumları] rəyi ilə meyit alınır. Hərgah şəriətdə bunun əleyhinə bir şey olsaydı, təbii ki, Darülxilafədə də [xilafətin mərkəzi olan İstanbulda da] icazə verilməzdi. Nəzarət Məşixətdən bu haqda lazımi düsturüləməlin [təlimatnamənin] təqdimini rica etmişdir.

* * *

Şəhər xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətlə rica etmişlər ki, Nəzarət, Bələdiyyə İdarəsinə xidmətçilərin məvaciblərinin artırılması haqqında icrayi-təsir etsin, əks surətdə arada ixtilaf çıxma biləcəyi ehtimalı vardır.

AZƏRBAYCANLI PROFESSORLAR

Darülfünunun Əlsineyi-şərqiyyə şöbəsinə [Universitetin Şərq dilləri şöbəsinə] dəvət olunmuş cənab [M. V.] Belyayev türklərin tarixinə aid müfid [faydalı] xitabələr (leksiyalar) oxuyur. Keçən cü-

mədəki xitabəsində Azərbaycan türklərinin elm və maarif uğrunda gördükləri işlərdən bəhs açaraq, əlifba məsələsində çalışmış Mirzə Fətəli Axundovun və sairələrinin adlarını zikr etmişdir.

Azərbaycan türkləri yalnız əlifba uğrunda deyil, bir çox ülm və fününun da [elmlərin və fənlərin də] rəvacına çalışmışdır. Məmləkətin daxilində özünəməxsus darülfünunu olmadığı cəhətlə, özgə dövlətlərin darülfünunlarında şöhrət qazanmışlar, özlərin başını uca qılmışlar.

Rusiya darülfünunlarında işləmiş azərbaycanlı professorlarından bəziləri nəzərimizdə vardır. Lisan və ədəbiyyat maraqlısı olduğum səbəbə, yalnız bu vadidə [sahədə] çalışmış zəvati-kiramın [möhtərəm şəxslərin] tərcümeyi-halları ilə bərabər, yazdıqları əsərlərindən bir qədər məlumatın buraya dərcini mənfəətdən xali [faydasız] görmədim.

Bunların ən böyüyü və məşhuru Hacı Kazım bəyin oğlu Məhəmmədəlidir (ruslar arasında Александр Касимович Казембекъ). Bu cənab Dərbənd şəhərində təvəllüd edib, orada türkcə, farsca və ərəbcəni mükəmməl bir surətdə öyrənmişdir. Bu halda Dərbənd xanı rusların əlindən Avaristana qaçıb orada gizlənməmiş. Bununla Hacı Kazım bəyin arasındakı əlaqədən şübhələnərək, rus hökuməti onu Hacı-Tərxan [Həştərxan] şəhərinə göndərdi. 1820-ci ildə oğlu Məhəmmədəli bəy buraya atasının yanına köçüb, şotlandiyalı bir missionerlə tanış olur və həman missionerdən də ingilis lisanını öyrənir. Bədəhu [sonra] Omsk (Омскъ) valisinin dilmancı olaraq 1826-cı ildə Kazan Darülfünununa fars, türk və ərəb ədəbiyyatı müəllimi təyin

edilir. Burada bir qədər çalışarkən, istedadı-fitrəsi sayəsində ordinar professoru (Ординарный профессор) məzuniyyəti [diplomu] almışdır.

Bundan sonra Məhəmmədəli bəyin şöhrəti dünyanı tutub, Yevropa müstəşriqləri [şərqşünasları] arasında böyük bir hörmət və nüfuz sahibi olmuşdur. 1849-cu ildə Petersburqa köçüb, ora darülfünununun fars lisanı şöbəsinə müəllim təyin edilmişdir ki, bu vəzifəni ömrünün axırınadək (1870) aparmışdır.

Məhəmmədəli bəyin əsərləri çoxdur. Bunların məşhurları:

“Əs-səb’üs-səyyar”, “Müxtəsərül-vəqayət” (hüquq), “Tədqiqatı-uyğur” (Изследование объ уйгурахъ), “Dərbəndnamə”, “Şərq sözlərinə oxşar rus sözləri”, “Müridiyyəun və Şamil”, “İslam tarixi”, “Bab və babilər”...

Bu əsərlərdən ən məşhuru “Türktatar dillərinin qəvaidi [qaydaları]” adlıdır ki, Ülum [Elmlər] Akademiyası bunu “Demidov” ənamı [mükafatı] ilə qarşılımışdır. Yevropalılar Məhəmmədəli bəyi “Kazimbəy” фамилиясы ilə şöhrətləndirmişlər.

Kazimbəydən sonra ikinci məqamı tutan Azərbaycan ermənilərindən sayılan Budaqovdur (Лазарь Захарьевичъ Будаговъ). Наси-Тərxan və Kazan şəhərlərində təlim alıb, üç il Tiflis gimnaziyasının fars və türk müəllimi olmuşdur. Burada müəllimliyi əsnasında “Türk lisanının müxtəsər təlim kitabı” adlı əsərini yazmışdır. Tiflisdən Petersburqa gedib darülfünunda Azərbaycan türkcəsinin müəllimi olmuşdur və burada ancaq dosentlik (доцентъ) dərəcəsinə qazanmışdır. Robertsonun (Робертсонъ) Şərq dillərinə tətbiq etdiyi üsulu Bu-

daqov cənabları da “Azərbaycan şivəsinin elmi rəhbəri” adındakı əsərində göstərmişdir. Budaqovun ən faydalı və dedikcə məşəqqətli “Lüğəti-türki” (Сравнительный словарь турецко-татарскихъ нарѣчій) adlı əsəri vardır ki, uyğur, ciğatay, qırğız, başqırd, tatar və sair türk ləhcələrini havi [ehtiva edən], mükəmməl və şayani-təhsin [alqışa layiq] bir qamusdur [lüğətdir].

Budaqovun da vəfatı 1879-cu ildə vəqə olmuşdur.

Azərbaycan şivəsinə rəvnəq verib tərəfdar olanlardan biri də Lazar (yahud Mikail) bin [i]mmanuil Lazarovdur (Михаил Эммануилович Лазарев).

Bu cənab İran Azərbaycanı - Bakı xristianlarındandır (assuri yahud erməni olduğunu kəsdirəmmədik). Təlim və tərbiyəsi hankı mədrəsədə vəqə olduğu məlum deyilsə də, Qafqazın bəzi şəhərlərində, əz-ancümlə [o cümlədən] Gəncə şəhərində yaşamağı mühəqqəqdır [dəqiqdir]. Qafqaz canişini adına yazdığı “Türk xrestomatiyası”nın [Türk müntəxəbatının] müqəddiməsində Gəncədə yaşamağına işarə edərək, məsəddə yapılan qəliz moizələrdən qoca bir dostunun bir şey anlamadığını söyləyir. Bu fəqərələrdən [faktlardan] anlaşılır ki, Lazarev cənabları Qafqaz azərbaycanlıları ilə sıxı bir əlaqədə olmuşdur.

1862-ci ildə Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərini tənqid və təhlil edərək, Şərq dillərinin magistri (Магистръ восточной словесности) dərəcəsinə almışdır. Bundan sonra Moskvadakı Lazarev mədrəsəsinə (Лазаревский институтъ) Şərq lisanlarının professoru təyin edilərək, ömrünün axırınadək (1884) bu vəzifəni daşımışdır.

Əsərlərinin ən məşhurları ikidir:

1) “Müxtəsər qəvaidin [qaydaların] əlavəsi ilə Osmanlı, Krım və Qafqaz türkcələrinin rusçaya lüğəti”;

2) “İntixabüt-təsanifi-müxtəlifhayitürki” (Сравнительная хрестоматия османскаго и азербайджанскаго нарѣчій).

Bu kitabın qismi-əzəmi [böyük hissəsi] Azərbaycan şivəsi ilə yazılmış bir çox qitələrdir ki, müəllifin xüsusi tərcümələri ilə bərabər Kazım bəyin, Hacı Molla Tağı Dərbəndinin, Abbasqulu xan Bakıxanovun, Əbdülhəsən xan Vəzirovun və sair Azərbaycan şivələrində yazan şəxslərin əsərlərindən iqtibasdır.

Müqəddiməsində yazdığı kimi, Lazarev cənabları türklərin canü dildən xeyirxahı və havadarı bir zəttir [şəxsdir]. Şərq dillərinin hamısından artıq türkcəyə maraqlanmış və onun ərəb və fars nüfuzundan azad edilməsi üçün çalışanların cümləsindəndir.

Bəzi məsuliyyətsiz müsənniflərin [müəlliflərin] əli ilə pozulmuş türkcənin halından şikayət edərək Lazarev böylə yazır:

“Türkcəmizdə göz, baş, od, su kimi kəlmələr mövcud olduğu halda bunların əvəzinə çeşm, eyn, rəs, sər, atəş, nar, ab, ma kimi kəlmələrin istemalına [işlədilməsinə] nə lüzum vardır?”

Lazarev hələ 60 il bundan əqdəm [qabaq] türklərin dil saflığı bərəsində ehtiyatkarənə davranmasını tövsiyə edərək, bunu da qeyd edir:

“Dili ərəb və fars kəlmələri ilə dolduranlar bunu bir dəfə anlamalıdır ki, hər müsənnif bir ovuc əcnəbi kəlmələrinin dilinə daxil edərsə, yüz ildən sonra türkcəmiz bir anlaşılmaz hala gələr ki,

oxumaq və yazmaq bu dildə müşkül olar. Böylə olarsa, türk balaları ərəb və fars dillərinə rağıblanib, ana dillərini boşlarılar. Əcəba millətin öz dili olmasa, milliyətini mühafizə edə bilərmiz?”

Ey kaş 60 il bundan iləri Azərbaycanın öz darülfünunu olaydı ki, Kazım bəy, Budaqov və Lazarev kimi möhtərəm professorlarımız millətin dili və ədəbiyyatı üçün burada daha cürətli çalışaydılar!

Fərhad Ağazadə

BAYRAQ

*Ey hümayi-övcü-izzət və'y livayi-xoş-təraz
Ey igidlər allərində şəhpər açmış şahbaz*

*Pərçəmin çün rişteyi-candır bütün əsgərlərə
Səfləri ruhlandırır qıldıqca hər dəm ehtizaz*

*Sayələnmiş kölgənə sidq ilə qaç milyon nüfus
Kim sənə baş əyməsə olmaz cahanda sərfiraz*

*Səcdeyi-şükr etməyə sərdari-fateh yapırdır
Dəməni-pirahənindən bir müqəddəs canamaz*

*Ulduzun müstəğni etmiş aləmi xurşiddən
Həm qəmərdən mərdümü qılmış hilalın biniyaz*

*Səbz-rəngü sürx-famü nilgundur kömləgin
Sövbi-əlvan qəddinə zibəndədir ey sərvi-naz*

*Gər nəsimi-sübh açarsa dəmənin tumarını
Şərh edər tarixdən bir qisseyi-dur[ü] diraz*

*Titra, titra sətəvətdən düşməni-din titrəsin
Sövlətindən zəhrəçək olsun hərifi-yekkə-taz*

Mirzə Əbdülxəliq Cənnəti

BAKİ XƏBƏRLƏRİ**Bələdiyyə İdarəsində**

Bələdiyyə İdarəsi Bakı polismeysterinə müraciətlə məlum etmişdir ki, polis-meysterlik cənbində [nəzdində] olan Xüsusi Siyahı şöbəindən ümumi tamaşaxanalar üçün hazırlanmış biletlər qeyri-məhdud olaraq tamaşaxana sahiblərinə verilir.

İşbu məsələ Bələdiyyə İdarəsinə də aiddir. Zira Bələdiyyə Məclisinin 23 oktyabr qanunu mövcubincə, biletlərdən 20 faizi şəhər nəfina [xeyrinə] daxil olmalıdır.

Bələdiyyə İdarəsinin məhdud bilet dəftərləri verilmək haqqındaki müraciətinə Siyahı şöbəsi əhəmiyyət verməmişdir, halbuki teatro sahibləri vergini verməkdən imtina edirlər.

Binaənileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi rica etmişdir ki, köhnə bilet dəftərləri təqdim edilməyincə digər bilet dəftərləri verilməməsi haqqında lazımi tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün]. Bu təriqlə [bu yolla] teatro sahiblərindən şəhər vergisini almaq mümkün olacaqdır.

İstehlak cəmiyyətlərində

Srağagün istehlak cəmiyyətləri xidmətçilərinin nümayəndələr iclası vaqə olmuşdur. İclasda məvaciblərin artırılması və müsaviləşdirilməsi müzakirə edilmişdir. Qərara alınmışdır ki, məvaciblər ümumiyyətlə 40 faiz artırılsın.

Məsələnin qəti həlli üçün bu günlərdə yeni iclas dəvət ediləcəkdir.

Ticarət İskəlasında

Ticarət İskəlası [Limani] müdiri su nəqliyyatı və dəniz mayaklarına aid bəzi

məsələlərin həlli üçün vapor cəmiyyətləri nümayəndələri iştirakıyla bir müşavirə dəvət edəcəkdir.

Qızıl tutulması

Təşrini-saninin [noyabrın] 6-da “Boyan” nam [adlı] yelkən gəmisindən Ticarət İskəlası məmurini [məmurları] tərəfindən 1 milyon 500 min manatlıq qızıl pul (türk, ingilis lirələri və rus qızıl pulları) və çıxarılması mən’ [qadağan] edilmiş qeyri əşya tutulmuşdur. Gəminin kapitanı ilə mal sahibləri məhkəməyə cəlb edilmişlərdir.

Qaçaq un aparılması

Yenə məzkur [deyilən] məmurin, işbu təşrini-saninin əvəliyində [noyabrın əvvəllərində] Bibiheybət bargahı [yük limanı] önündə “Tatyana” nam barkasdan 100 kisə un müsadirə edilmişdir. Barkasın kapitanı məhkəməyə cəlb edilmişdir.

Qızıl-gümüş tutulması

Təşrini-saninin 9-da Qafqaz-Merkuri Cəmiyyətinə məxsus “Tula” vaporunda Ticarət İskəlası məmuru Zülfüqar 4 puda yavuq qızıl pul müsadirə etmişdir. Yenə məzkur [deyilən] paraxodun 1-ci və 2-ci sinif kayutlarında otuz girvənkə gümüş pul tutulmuşdur.

Gömrükxanada

Bakı tacirləri gömrükxana müdiriyyətinə müraciətlə, malların gömrükxanada çox saxlanılmasından şikayət etmişlərdir.

Gömrükxana müdiri bundan dolayı bütün məmurinə səhər saat 10-dan gec olmamaq şərti ilə malların baxılmasına başlanmasını tənbəh etmişdir.

Çıxarılması mən’ edilən mallar

Gömrükxana müdiriyyəti elam etmişdir [bildirmişdir] ki, qızıl və gümüş pulların, qayırdığı və prob vurulduğu yerlərdən çıxarılması mən’ [qadağan] edildiyi üçün, tutulsa müsadirə ediləcəkdir.

* * *

Bakı Gömrükxanası müdiriyyəti elam etmişdir ki, xidmətə daxil olmaq istəyən əfəndiləri fəqət Maliyyə naziri həzrətlərinin xüsusi əmri mövcubincə [əmrinə əsasən] xidmətə qəbul etmək lazımdır. Başqa növ təyin edilənlər xidmətdə hesab olunammazlar.

Vəsiqə

Bu vaxtadək Petrovskdan [Mahaçqaladan] Azərbaycan daxilinə gəlmək istəyən zəvat [şəxslər], oradakı Azərbaycan konsul acentəliyindən xüsusi vəsiqə almalı idi. Bir qaç gün bundan əqdəm [qabaq] Petrovsk məhəlli [yerli] hökuməti bunu mən’ [qadağan] etmişdir. Sonra Azərbaycan hökumətinin Bakıdakı dabravol nümayəndəsi general Palitsin ilə olan müzakirəti nəticəsində general Palitsin oradakı acentəyə, xüsusi vəsiqə vermək üçün şəhadətnamə vermişdir.

Petrovsk qradonaçalniki general Erdelinin qərarına istinadən, konsul acentəliyinə vəsiqə vermək, hətta qəzetələrdə bu haqda elan verməyi mən’ etmişdir.

İşbu təşrini-saninin 9-da Petrovskdan vapor gəldikdə, azərbaycanlı olmayanların həpsi tövqif edilib [tutulub], kənara çıxmağa icazə verilməmişdir. Məzkur [deyilən] qərar qüvvətini havi olduğu [daşdığı] üçün bundan sonra Azərbaycana gələcək zəvatin vəsiqeyi-məxsusəsi

olmasa, vapordan kənara çıxmağa icazə verilməyəcəkdir.

Quba qəzasında

Quba qəzasının Çarxı və Xanlıqoba köy camaatı vəkilləri İsmayıl İlyas oğlu və Əsədulla Məşhədi Hüseyin oğlu istibdad vaxtı hökumət tərəfindən onların 300 desyatın yerləri həcz [müsadirə] edilməsinə dair camaat tərəfindən bir ərzihal yazıb Bakı qubernatoruna göndərmişlərdir. Fəqət indi isə müstəbidlərin təzyiği altından xilas olduqlarına məbni [xilas olduqlarına görə], camaat işbu yerlərin iadə edilməsini [qaytarılmasını] rica edir.

Pristavin ixracı

Zabrat prihod mollası, Müsüslü pristavinin ona ehtiramsızlıq etdiyinə görə Bakı qubernatoruna şikayətdə bulunmuşdu. Bunun şikayəti təhqiq edildikdən sonra məzkur [deyilən] pristav xidmətindən ixrac edilmişdir.

Bakı qubernatoru, təhti-idarəsində [tabeçiliyində] olan hamı qəza polis idarələrinə əmr göndərmişdir ki, polis məmurları üləməyə [ruhanilərə] ehtiram etməlidirlər.

Dövləti sənaye kursları

Həmin təşrini-sani [noyabr] ayının 1-dən hökumət tərəfindən Bakıda Sənaye məktəbində və Çornı-qorodda sənaye kursları açılmışdır. Kurslar makinaçılıq və elektrik şöbələrindən ibarətdir. Kurslar 5 semestrədən ibarət olub, hər semestri 4 ay olaraq 20 ay davam edəcəkdir.

Kurslarda dərs vermək üçün mühəndislər və texniklər dəvət olunmuşdur.

Kurslara yazılmaq arzusunda olan-[lar] hər gün Sənaye məktəbində (Stanislav küçəsində) müəllim Baba Babazadəyə müraciət etməlidirlər.

BİRJADA

Kerenski minlik 900-950 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1750 manata qədər, yüzlüyü 250-380 manata qədər və xırda 170-220 manata qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 220 manat və Zaqafqaz bonu min manata 10 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 910 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2100 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 7 qran olmuşdur.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMIYYƏTLƏR

“Müsavət”da

Tağıyevin fabrikasında işləyən fəhlələrdən Xudaverdi Həmzə oğlu Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”a müraciətlə, qızı Zinət xanımın məccani [pulsuz] olaraq pansiona qəbul edilməsini rica etmişdir. Firqə məzkurun [deyilən şəxsin] təmənnasına əncam verilməsi üçün Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə məktubən [yazılı surətdə; məktub göndərərək] müraciətdə bulunmuşdur.

Sayad Xızı köyündə

“Müsavət”ın Sayad Xızı köy şöbəsinin, Yarəli və İmaməli Eyvaz oğlanları fəqir olub müavinət edilmək haqqında məktubuna cavabən Bakı Komitəsi xəbər vermişdir ki, müavinət edilmək üçün məzkur [deyilən] Eyvaz oğlanlarının şəhərə gəlmələri lazımdır.

Avtomobil

Yeddi ay əqdəm [qabaq] “Müsavət” tərəfindən Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] emalatxanasına təmir edilmək üçün bir avtomobil göndərilmişdi. İndi avtomobilin təmiri bitmişsə də, emalatxanada avtomobilin bir para hissələri oğurlandığından, firqə Nəzarətə bir məktub göndərüb, avtomobilin oğurlanmış əşyasını tələb etmişdir.

Bir müəllim lazımdır

İrənlilərin maarif cəmiyyəti “Tərəqqi”nin kişilərdən ötrü açdığı gecə kursunun birinci sinifində gündə bir saat dərs vermək üçün bir nəfər müəllim lazımdır. Xahiş edənlər “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsində Xudadad bəy Əzizbəyliyə və ya gecə saat 8-də məktəbə (Sadovı küçə, nömrə 19) müraciət etməlidirlər.

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏDƏ

Qaçqınlara Müavinət

- 4 nəfər Trabzon qaçqınına bilet və yol xərci verilməsi üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə məzkur [deyilən] qaçqınları Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərmişdir.

- Şah məscidində olan qaçqınlara və Hacı Artıq nam bir nəfərə Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən 24 ədəd yorğan verilmişdir.

- Türk qaçqınlarından Əzizə Yoldaş qızı nam bir qadın çılpaq olduğundan, Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən ona bir çarşab, bir köynək və bir tujurka [pencək] verilmişdir.

Kim bilir?

Bakı əhalisindən Püstəxanım Ağababa qızı “Müsavət”a müraciətlə xəbər vermişdir ki, onların 8 nəfərdən ibarət ailələrini oğlu Əliabbas Qafar oğlu Əsgərov idarə edirdi. Fəqət il yarım əqdəm [qabaq] məzkuru [deyilən şəxsi] ingilislər əsir götürmüşlər. O vaxtdan ondan bir xəbər yoxdur. Ailə isə bisahib qaldığından bu il yarımın zərfində əvvəla ev əşyasını satıb güzəran etmişlər, indi isə dəxi bir şeyləri olmadığına görə, müavinət edilməyə möhtac olmuşlardır. “Müsavət”ın Bakı Komitəsi bu övrətə müavinət edilmək üçün bir məktub göndərmişdir. Əliabbas Qafar oğlu Əliəsgərovun nəradə olduğunu kim bilirsə, “Müsavət”ın Bakı Komitəsinə xəbər verməyi mərcudur [xahiş olunur].

AZƏRBAYCANDA

Qazaxdan

Həmin təşrini-əvvəlin 31-də Qazaxda дума seçkisi vaqe oldu, dumaya 20 nəfər qlasni seçildi.

Bunlardan ancaq üç nəfəri intelligen-siyadandır, qalanı isə tacir və mülkə-dardırlar.

Seçkidə bir az təşkilatsızlıq var idi. Məsələn, dəvətnamələr vaxtında hamıya paylanmamışdı, namizədlər siyahısı irəlidən düzəlməmişdi. Fəqət yenə seçki hamar keçdi.

Noyabrın 1-də də qolova [sədr] və up-rava [idarə] üzvləri seçildi. Qolova Qazax sakinlərindən Abdal Yusifov cənabları oldu. Uprava da üç nəfərdən təşkil olundu.

İndi Qazaxın cavan dumasını, qolovası və upravası ilə bərabər təbrik edib, arzu edirik ki, bunlar həqiqətən şəhərin qeydinə qalsınlar, onu qanun və nizama gətirsinlər. Qanun və nizama gətirəli şey də burada çoxdur. Bircə küçələri götürək, bəzində öylə üfunət və çirkinlik var ki, keçmək olmayır. Və ya aşpaz-xanalar və mehmanxanalar – burada da təmizlik çox alçaq dərəcədədir.

Bir də ən mühüm məsələ – bu da, bu boyda Qazaxda təmiz və səliqəli bir parikmaxer olmamağıdır. Buradakı dələk dükanlarına girməyə adam iyranir və özləri də sirayət [yoluxucu xəstəlik] yerləridir. Qolova və upradan artıq rica olunur, bu barədə təşəbbüs edib, şəhərdə bir ədəbli parikmaxer olmağı barəsində çalışınlar.

Həmçinin buranın hamamları – hamamın suyu su yox, bir bozbaşdır, hər cür yosun və mikroblarla dolu, durmuş sudur. Yaxud qətifələri nə qədər çirkab, nə qədər natəmizdir!

Əlavə, дума camaat üçün bir əyləncə barəsində iqdamatda olmalıdır [təşəbbüs göstərməlidir]. Əyləncə – xörək kimi, insanın ruhu üçün bir ehtiyacdır. İşdən-gücdən sonra gedib də bir hava və nəşə dəyişmək insan üçün nə qədər vacibdir!

Qazaxda böylə bir əyləncə yeri sine-matoqraf ola bilər. Duma bu təmənnaya əməl edərsə, qayət böyük iş görmüş olar.

Xülasə, bu Qazax şəhərimiz bu yeni ildən mədəni cəhətcə çox-çox şeylər istəyir. Ümidvarız, seçilmiş əfəndilər bu yolda sidqi-dil ilə işləyib, şəhəri həqiqətən hər cəhətdən qaldırlar və bizi və özlərini razı qırlarlar.

Və böylə müvəffəqiyyət diləriz.

Qaçqınların hali

Qaçqınlar qayət fəna hallar keçirirlər. Milçək kimi gündə 10-12 qırılır. Bunlara çox əziyyət verən və ölümə düçar edən aclıq və soyuqdur. Kömək olunursa, bu da dəryada bir qətrə misalındadır. Böylə köməklərdən iş aşmaz. Kömək olunarsa, dərin və könüllü olmalıdır. Və illə [yoxsa] böylə ufaq [kiçik] pay və mərhəmətlərdən bir şey çıxmaz və bunlar qırılıb bitərlər.

Qızdırma

Keçən il Qazaxda, onun uyezdində və xüsusən Salahlı qəryəsində ispanka naxoşluğu hökm sürürdü. Bir Salahlıdan 2-3 minə kimi adam qırdı. İndi isə qızdırma-titrəmə hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Və bu qızdırma adı qızdırmalara bənzəməyir, tutduğunu buraxmayı, nə dəva bilir, nə dərman.

Bu qızdırma şiddətlidir. Xüsusən yenə həman Salahlı kəndində. Salahlı Kürün sahilində, çuxurda düşmüş, dörd bir tərəfi talalıq, qamışlıqla əhatə olunmuş bir kənddir. Burada rütubət artıq dərəcədədir. İki-üç arşın dərinlikdən su çıxır. Bu rütubət ilə bərabər, köy əhlinin çoxu

qazmalarda suyun içində yaşayırlar. Odur ki, qızdırma bu kəndin camaatından əl götürməyir. Əhalinin bənizi qaçmış, sapsarı və zəif. Burada qızdırmadan azad adam yoxdur.

Doktorların deməyinə görə, 10-15 ildən sonra Salahlı qırılıb qurtarar.

Həqiqətdə buna ehtimal çoxdur.

Buna binaən [buna görə], salahlılar istəyirlər ki, bu qışlaqlarını buraxıb hündürə çıxsınlar, fəqət nədənsə bu hala kimi bu fikirlərinə əməl etməyirlər, heyf!

Salahlılar canlarının qədrini bilib tezliklə qışlaqlarını dəyişməlidirlər.

Ağdaşdan

1918-ci ilin avqust ayından etibarən Ağdaş qəsəbəsi şəhər elan olunmuşdu.

Şəhər halına bələd olmayan camaat ilə rəftar eyləmək, şübhəsidir ki, müşkülət törədəcəkdi. Əlavə, cümləyə məlumdur ki, Ağdaş bazar yeri şəhər daxilində bulunan Qaradağlı və Padar camaatına məxsus olaraq, Qaradağlı və Padar camaatı ata-babadan qalma adətləri üzrə bazar yerindən mənfəətbərdar olur [xeyir götürür] və məşru [qanuni] haqları uğrunda var qüvvələri ilə çalışıb, həmişəki kimi bazar yerindən mənfəətbərdar olmaq istəyirdi.

İştə, bu kimi qeyri məsələlər şəhər idarəsinə bir çox müşkülət verməkdə idi və verməkdədir.

Yuxarıda yazılan həlli qeyri-mümkün halda görülən Qaradağlı-Padar yer məsələsi və bunun kimi qeyri məsələləri həll etmək üçün şəhər camaatının həqiqi nümayəndələri şəhər idarəsində isbativücuda [iştirak] eyləməklə, həll olunmaları qeyri-mümkün olduğu bu məsələləri, bir

növ, asanlaşdırmaq və şəhər həyatını tətbiq etmək üçün Ağdaş hökumətimiz tərəfindən bir şəhər idarə rəisi (şəhər starostası) təyin olunmuşdu.

Şəhərin həqiqi nümayəndələri bu müddətdə şəhər idarəsində isbativücuda edə bilmədikləri, açıq bir dəlildir ki, şəhər starostası müşkül bir vəziyyət içərisində qalmaq və öhdəsinə aldığı vəzifə son dərəcə əhəmiyyətli və şəxsən özü üçün qorxulu bir hal idi. Çünki hər addımda min etiraza və min bir müşkülata təsadüf edirdi və etməkdədir.

Nəhayət, bunun sonu gəldi. Bir neçə gün[ə] şəhər idarəsi intixabatına [seçkilərinə] başlanacaq.

Şəhərin az-çox təthirat [təmizlik], çeşmələr, işıq, şəhər fəhlələri, idarə maaşçıları və qeyri yerlərə sərf eylədiyi paralar ancaq min müşkülət içərisində “papudniy sbor” [pud vergisi] namı ilə alınan pul ilə idarə olunurdu. Bu isə Gəncə valisinin 4 avqust 10488 nömrəli əmri ilə dayandırılmış və qeyri-mədaxil mənbəyi olmadığından, bir çox müşkülət törətməkdə və gələcəkdə şəhər idarəsinin məxaricinin ödənməmiş qalmasına səbəb olmaqdadır.

Bu vaxta qədər Ağdaş şəhər idarəsinin camaatımız üçün qapalı olan mədaxil və məxaricini aşağıda yazılan əsami [adlar] üzrə yazaraq, şəhər hesabı ilə camaatımızı aşına eyləməyi vəzifədən ədd edirəm [sayıram]. Və hər kəsin şəhər hesabını və dəftərlərini baxmağa səlahiyyəti olduğunu söyləyərək, bütün mədaxil talonlar üzrə alınmış və kərişokları [talonların kökləri] mühafizə edilməkdə olduğunu ixbar edirəm [xəbər verirəm].

Mədaxil:

1) 1918-ci sənədən qalan 58,459 m. 30 q.

2) 1919-cu sənə 1 yanvardan etibarən 19 sənə 6 avqusta qədər alınan pud vergisi 183,198 m. 85 q.

3) Qapan icarədarından 29,066 m. 70 q.

4) Notarius mədaxili 189 m.

5) Meydanı icarə edəndən yarım sənəlik hesabdan 2/3 hissəsi 10,500 m. Yekunu 281,413 m 85 q.

Məxaric:

1) Şəhər məmurlarının maaşları 919-cu sənə yanvardan noyabrın 1-nə qədər 75,016 manat

2) Dəftərxana məsarifi [xərcləri] eyni tarix arasında 4.460 m. 50 q.

3) İşıq məsarifi eyni tarix arasında 12,735 m. 75 q.

4) Təthirat [təmizlik] və fəhlələr maaşı eyni tarix arasında 84,511 m. 50 q.

5) Çeşmələr məsarifi 13,892 m. 70 q.

6) Xəstəxana məsarifi 3,500 m.

7) Məktəblər məsarifi 4,015 m.

8) Telefon məsarifi 15,326 m. 80 q.

9) Düşünülməmiş məsarif 57,325 m. Yekunu 270,783 m. 25 q.

Nəqdən [nağd] kassada qalır 10,630 m. 60 q.

Ağdaş Bələdiyyə rəisi:

Qasım Qasimov

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Batum ilə posta və teleqraf münasibəti

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 7-də Gürcüstan hökuməti namından Xariciyyə işləri naziri müavini [N. İ.] Kartsivadze və

Posta-Teleqraf rəisi Mikeladze ilə Batum mahalındaki İngiltərə hərbi komandanı namından Posta və teleqraf şöbəsi rəisi kapitan Qaavet arasında, Gürcüstan Cümhuriyyəti şəhərləri ilə müvəqqədən ingilislər tərəfindən ilhaq [işğal] edilən Batum mahalı ilə posta və teleqraf əlaqələrinin peyda edilməsi xüsus[un]da bir etilaf əqd edilmişdir [saziş bağlanmışdır]. Posta və teleqraf əlaqəsi tamamilə bərpa edilir, teleqraflar Batuma göndərilə bildikləri kimi, Batumdan dəxi gürcü və qeyri dillərdə qəbul edilə bilər. Əqd edilən etilaf təşrihi-saninin [noyabrın] 10-dan etibarən hesab edilə cəkdir.

Mühəndis Qasımbəyovun qətlinə dair

Gürcüstan Hüquq nazirinin əmri ilə mühəndis Qasımbəyovun qətl işini istintaq etmək Tiflis mahalı İstinaf Məhkəməsinin [Məhkəmə Palatasının] mühüm işlər müstəntiqi Comarcidzeyə həvalə edilmişdir.

Ədəbi tədqiq

“DALĞA”

Şairi: Ə. Cavad

- 1 -

Həssas və – denilə bilər ki – qəlbi [səmimi, ürəkdən] bir şair olan Ə. Cavad əfəndinin “Qoşma” qədər zövqi-səlimi [ən seçkin, ən həssas zövqləri] oxşayan

nəfis bir əsəri daha mövqeyi-intişara qonulmuş [nəşr edilmiş].

Kiçik və uzun qitədə [ölçüdə], dalğa rəngində olan bu əsəri bütün oxuyuculara tövsiyə edirəm. Orada təbiət kimi sadə bir bədaət [bədiilik] və coşğun bir nəhr kimi mühəyyic [həyəcan oyandıran] bir ruhun anati-hicran və təəllümləri [hicran və ələm anları] vardır. “Qoşma” Cavad əfəndi üçün bir esquise (eskiz) idiysə, “Dalğa” da onun mütəmmimidir [tamamlayıcısıdır]. “Qoşma” ibtidai hissləri, yeni doğan ilhamati-şairanəni xüsusi bir sənətlə tərsim [təsvir] edən bir əsər idi. “Dalğa” hər şeyin gəlib keçici, dalğa kimi bir təlatüm ilə savurub uçucu olduğunu anladan mənalı, müəssir [təsiri], munis bir kitabı-təhəzzün və sürurdur [hüzün və sevinc kitabıdır]!

* * *

Şeir ilə həyatda dalğa kimi qeyri-sabit və uzaqlardan vurub da, bir vələyi-tədəvvür [dönən, burula-burula gələn vələ] ilə gah səmiəmizi təhiz [qulağımızı titrədən], gah arzuyu-həyat deyilən iradəmizi təşviq edərək, daimi bir rücu və övdət [geri gəlmə, geri qayıtma] üçün ruh və fikirlərimizdə müqavimətsiz [müqavimət göstərmək mümkün olmayan] bir təslim oyandıran ehtisasati-şeyriyyə [şairanə duyğular], nə o qədər bəsit və nə də o dərəcə zəifdir. Hər şəxs bu haləti-ruhiyyənin təsiri altında qaldıqca, lirizmin səhhar [sehirlili] mühitinə girər, xarici hisslərindən müvəqqədən uzaqlaşaraq, kəndisinin də təziq edəmmədiyi məchul bir aləmi-mənəviyyatda yaşar.

İştə, “Dalğa”nın şairi, həmişə bu lirizmin ilahi sövtləri [səsləri] altında qalmış və bir cəsarəti-əqliyyə [əqli cəsarət] göstərəmmədən “mən”in nüfuz və hök-

münə ərzi-mütəviət və inqiyad etmişdir [itaət etmiş və ram olmuşdur].

Lirizmin bir az nəzəriyyəindən bəhs etmək istərəm. Lirizm, mənəcə bəşəriyyət qədər əski bir tarixə malikdir. İlk insan, həyatı-xariciyyədən heç bir şeyi idrak edəmmədiyi və müdhiş bir tərəddüd və qorxular içərisində yaşadığı zaman bir kəşfi-dəruniyyə məzhər olub [öz daxilini kəşf etməyə nail olub] mənliliyi bulmuş və o vaxtdan bəri də lirizm doğmuşdur [doğulmuşdur].

Lirizmin həyatı-xariciyyə ilə əsla münasibəti yoxdur. O sadəcə hissləri ifadə edən və insan oğlunun ənfüsiyatını (subjektivizm) nəqş eyləyən bir şöbeyi-ədəbiyyatdır. Lirizm ən ziyadə xüsusi şəxsiyyətlərdə, fitrətən müstəid [istedadlı, qabiliyyətli] ruhlarda doğduğu üçün buna ədiblər “təkamülü-ədəbi” təbirini [ifadəsini, terminini] kullanırlar.

Lirizmi dastan ilə müqayisə edənlər xəta edirlər. Dastan (эпосъ) bir hekayə və vüquati [hadisələri] nəzmən ələlədə [adi] bir surətdə bildirən bir şöbeyi-təhrir [yazı şöbəsi] olduğu halda, lirizm – bir vəqə və yaxud bir hadisənin şəxsi üzərində buraxdığı təsir və intibaldan [təəssüratlardan] hasil olmuş hisslərin ifadəsidir ki, tamamilə subjektivizmə məxsus bir bəhsdir. Lirizmdə drama da olammas. Çünki dram – aləmi-xariciyyə aid bir vəqə olduğu üçün ənfüsiyyatdan (subjektivizm) tamamilə ayrılır. Lirizmin ən ziyadə musiqidə yeri bulunduğunu söylərsək, isabət edəriz [doğru demiş olarıq], çünki musiqi qədər hissləri ifadə edən bir sənəyi-nəfisə [incəsənət növü] daha ixtira edilməmişdir.

Ə. Cavad əfəndinin şeirlərində lirizmin qüvvəti həman hər zaman hiss

edilməkdə ikən, təəssüf edirəm ki, şair bu məziyyətdən birdən-birə uzaqlaşaraq, mü’dil (complex) bir xüsusiyyəti-şeyriyyə ibraz edir [şairlik xüsusiyyəti göstərir]. Şairin istiqlalıyyəti-məsləkiyyədə böylə inhiraf edici [başqa istiqamətə yönələn] bir yol ixtiyar etməsi qəribdir. Fəqət bunun da səbəbləri vardır. Əvvəla – şair, eyni zamanda vətənpərvər və millətçidir. Saniyə [ikincisi] – mütaliədən, tətəbbüddən [tədqiqatdan] çox da xoşlanan deyildir. O, ən ziyadə sadəliyyə və təbiiliyyə mütəmaildir [meyl edir].

İştə, həman hər şairdə təsadüf edilən bir məziyyət və nəqisələrdən [natamamlıqlardan] biri də bu gənc şairdə var.

Bununla bərabər, şairdə lirizm o qədər qüvvətlidir ki, hissi-vətəni və milli [vətən və millət duyğuları] ilə yazdığı şeirlərdə belə qeyri-ixtiyari əxlaqi bir lirizmə boyun əyir.

Məsələn, Azərbaycan bayrağına ithafən yazdığı şeirdə:

*Gedərkən Turana çıxdın qarşıma,
Kölgən dövlət quşu – qondu başıma,
İzin ver gözümdə coşan yaşıma
Dinlətsin dərdini aha, bayrağım!*

Nə müəssir, nə mühəyyic, fəqət nə qədər xəluq [xoşxasiyyət] və qəlbi [ürəkdən gələn] bir hissi-təkrim [təzim göstərmə, ehtiram etmə hissi] var. Şair, bayrağı hüzurunda hər şeyi unudur, hər sevda və həyəcanlardan əl çəkir, məhviyyətkarənə bir xüzu və xüsu [təvazökarcasına bir sadəlik və səmimiyyət] ilə bayrağını salamlayır, ağılamaq istədiyi üçün də qiymətli bayrağından əfv tələb edir. Şübhəsiz bu, əxlaqi, amma eyni zamanda dərin bir

hissi-millilə məşxun [dolu, ağzına kimi dolu] bir lirizmdir.

“O qıza” şeiri də müvəffəqiyyətlə yazılmış və ciddən qiymətli bir parçadır:

*Ömür dedikləri çapraşmış bir yol,
O çapraşmış yolun yolçusuyam mən.
Gəl, yolum üstündə bir sözüm vardır:
Gözəl qız, bu yolda gəl Xızırım ol sən!*

Bundan da şairdə həli-təbiidəki hissələrini anlamaq mümkün olur. Şair hər şeydən ziyadə həyatı bir bədaət [bədiilik] nöqtəyi-nəzəriylə görmüş və öyləcə sevmişdir. Bu bədaət baqi qaldıqca, həyatdakı acılıqlara bir Xızır kimi müqabilə edəcək, qalib bir qəhrəman kimi şəhrahə-cavidanisində [əbədiyyət xiyabının] yürüyəcək. Şair həqiqətdə öz arzuyu-şəxsiyyəsi daxilində qalsa daha da qiymətli şeylər tərənnüm edəcək. Fəqət yuxarıda qeyd etdiyim kimi, vətəni və millilə düşüncələr onu daha ayrı bir şəxsiyyət həyatında yaşatmışdır.

İştə, “Mən kiməm?” şeiri bunu isbat edir:

*Soranlara, mən bu yurdun
Anladayım nəsiyəm:
Mən çeynənən bir ölkənin
“Haqq!” bağırən səsiyəm.*

* * *

*Mən şairəm, doğru, amma
Başqa dilim, diləyim.
Bu gördüyüm xarabada
Nə nəşidə söyləyim?!*

Əlif. H.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Əlməhəmmədovun konserti

Yekşənbə [bazar] günü axşam Fəhlə Klubunda tatar və başqırd xanəndə və şairlərindən Əlməhəmmədov əfəndi bir konsert verdi. Bu konsert münasibətilə Bakıda yaşayan İdil boyu türk və tatar qardaşlarımızın həvəskarları tərəfindən tatar mühərriri [yazıcısı] Ələsgər Kamal əfəndinin ikipərdəli “Qaynış” (“Qayınana”) adlı məzhəkəsi, bununla bərabər, validəsinin [anasının] məzarı üstə bir gənc qızın naləsi mənzuməsi də göstərildi.

Əlməhəmmədovun konserti böyük türk millətinin müxtəlif qövmlərini bir araya toplaya bilmişdi. Yek nəzərdə konsert salonunda yalnız İdil boyu və Azərbaycan türklərini deyil, zahir qiyafələrindən və simalarından türküstanlı, kırımlı, osmanlı olduğu anlaşılan müxtəlif ləhcəli Turan oğullarını görmək mümkün olurdu.

Konsertin ikinci hissəsində Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” Komitəsi üzvü Piri Mürsəlzadə əfəndi müxtəsər bir nitq söylədilər. Nitqlərində Əlməhəmmədov əfəndinin konserti[nin] müxtəlif Turan ellərini bir araya toplamasına işarə edərək, bundan dolayı onu təbrik etdilər.

Habelə Tokumbetov əfəndilər müxtəsər nitqlərində türk millətində möhkəm bir etiqad, sarsılmaz bir iman olduğundan bəhs etdilər. Kəndi istiqballarına [gələcəklərinə] möhkəm bir etiqadları olduğundan, Osmanlı türkləri hər bir zəhmətə [zəhmətlərə] qatlaşdılar, sarsılmaz imanları sayəsində azərbaycanlılar istiqlalyyətlərinə nail oldular, əzm və

səbatları ilə özlərini Yevropaya tanıtdılar, dedilər.

Natiq bütün türk aləminin ancaq möhkəm etiqad və sarsılmaz imanla səadətli bir həyata nail olacaqlarını iddia edərək, nitqinin sonunda tatar şairlərindən Səid Sünçələy əfəndinin “Tatar” ünvanlı şerini oxudular.

Əlməhəmmədov əfəndinin oxuduğu şeirlər dəfələrlə alqışlandı. Onun ahəng və musiqisi o ahəng və musiqiyə mənəus olan [öyrəşmiş] tatar və başqırd qardaşlarımızda həzin xatirələr buraxdığı kimi, ona mənəus olmayan Qərb türklərinin nəzərində də İdil nəhrinin müxtəlif mənzərələri, qarlar və buzlar üzərində gedən çinələr (sanki) [xizək] və saban-tuyları təcəssüm edilirdi.

Ümumiyyətlə, konsert yaxşı keçdi. Fəhlə Klubunun salonu tamaşaçılarla məmlu [dolu] idi.

Kazımoğlu

“Trablis müharibəsi”

Bu gün səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda Cəfər Cabbarzadənin beş məclisdə yazmış olduğu “Trablis müharibəsi”, yaxud “Ulduz” nam [adlı] əsəri mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Tamaşa axşam saat 8 tamamdə başlanacaqdır. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 14-ü ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, tamaşa olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa: təşrini-saninin 18-də “Siyavuş”.

Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Dövləti-bisəmə”, “Əlmən-sur”, “Qaçaq”, “Otello” və “Hamlet”.

* * *

Sol tərəfdə olan yuxarı mərtəbə (beletaj) lojalar xanımlara məxsus edilmişdir. Loja alanlar buna diqqət etməlidirlər.

* * *

Səfər ayı bitdikdən sonra, noyabrın 25-də opera və operetta mövsümü açılacaqdır. Opera mövsümünün “Leyli və Məcnun” ilə açılması təsəvvür olunur.

İtibdir

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü saat 3-də istasyon yanında Təməddüni-İraniyyə mədrəsəsi tərəfindən bəndəyə verilmiş ianə dəftərçəsi itmişdir. Tapanlardan xahiş olunur, Balaxanski küçədə 28 nömrəli dükanda Məshədi Məsum Hacı Məzahir oğluna tapşırsınlar.

14031

Satılır buğ gəmisini (parovaya şxuna) “Misri” Kaspi deryasının qırağında Samur çayının yaxınlığında. Şəraitini səhmdarlar cəmiyyəti “Rıbak” kontorəsindən (Staropoliseyski küçə, nömrə 4) sormaqlar.

14030

N. və S. Adamovların kantorası

Bakı, Birjəvaya küçəsi 18, telefon 16-60

Alınıbdir: Emalın qab-qacaq, ip, vəş, çəkmə sapı, yük ipi, corab dəstgahı, mərdanə corablar [kişi corabları], ağ paltar, kostyumlar, yun köynəklər, daraqlar, paltaryuyan sabun, rəng yağı və qeyri mallar. Satış külliyyətlədir.

14021

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-

7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Bakı Mərkəzi Posta İdarəsində əski zamanda toplanmış pasılkalar [bağlamalar] 9 noyabrdan torqla [hərracla] satılmağa başlanmışdır.

Bakı Mərkəzi Posta İdarəsi müdiri

Bəhram bəy Vəzirzadə

Bakı, 10 noyabr 1919

T-384

Elan

Mərkəzi Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsinin həmin noyabrın 8-ci günündən 2813 nömrəli verilən hökmünə görə, bununla Bakı qradonaçalstvasında sükunət edən ümum mal həkimlərinə təklif edirəm ki, bu elan çap olunan gündən bir həftəyəcən gəlsinlər Bakı

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

qəzasının Əxzi-əsgər idarəsinə, onlara baxılmaqdan ötrü.

9 noyabr 1919

İdarənin sədri: Məhəmməd bəy Əliyev

Katib: Əliəkbər Mehdiyev

T-537

Azərbaycan Dəmiryolunun İdarəsi

Bununla elan edir ki, bu noyabr ayının 24-ndə səhər saat 10-dan Bakı Yük Stasiyalarının Mərkəzi Anbarında aşağıdakı aparılmayan və qəbziz yük və baqajlar satılacaqdır:

1) Dərbənd-Yalama, nömrə 1951, baqaj vəznə 1 pud 11 girvənkə.

2) Yevlax-Bakı, nömrə 4553, çuqun 10 pud.

3) Yenə də, nömrə 4553, ev əşyası 30 pud 7 girvənkə.

4) Bakı şəhəri - Yevlax, nömrə 40894, baqqal malı, 4 pud 6 girvənkə.

5) Yevlax-Bakı, nömrə 4583, seyalka [toxumsəpən], 10 put.

6) Ucar-Ağstafa, nömrə 2, arpa 60 pud.

7) Bakı şəhəri – Yevlax, nömrə 40890, lampa şüşəsi, 5 pud 25 girvənkə.

8) Ləki-Bakı, nömrə 3093, bibər 1 pud.

9) Qəbziz mallar: arpa 4 pud 20 girvənkə, un 7 pud 25 girvənkə, buğda 9 pud, arpa 9 pud 10 girvənkə, ev əşyası 4 pud 30 girvənkə, cürbəcür şeylər – iki yer, boş sandıqlar – iki yer, arpa və buğda 10 pud 5 girvənkə və un 9 pud 15 girvənkə.

Hərgah zikr olunan vaxtda torq baş tutmasa, o vaxt ikinci torq noyabrın 25-də bazar məzənnəsi ilə olacaqdır.

T-336

Müdür: Hacıbəyli Üzeyir

Qəzetələrdən

səh. 236. “dövləti təşkilat yapmaq üsullarına”: qəzetdə “yapmaq” yerinə “yapmış” getmişdir.

Türkiyədə

səh. 237. “Scaluca”: bu şəxsin kimliyini müəyyənləşdirmək mümkün olmadı; güman ki, soyadı təhrif edilmişdir.

Amerikalılar Naxçıvanda

səh. 239. “Baş Noraşen”: Şərur rayonunun kəndi; indiki Cəlilkənd.

Azərbaycanlı professorlar

səh. 241. “Məhəmmədəli”: böyük Şərqşünas alim Mirzə Kazım bəy nəzərdə tutulur.

səh. 242. “Əs-səb’üs-səyyar” (Yeddi ulduz): Şərqşünas Mirzə Kazım bəyin Kırım xanlarının tarixi haqqında əsəri.

“Müxtəsərül-vəqayət”: bu əsər Mirzə Kazım bəyin deyil; “Azərbaycan” qəzetinin 14 noyabr 1919-cu il tarixli 322-ci nömrəsində bu barədə “Qeyd” verilmişdir.

“Demidov mükafatı”: Rusiyada, elm xadimləri üçün nəzərdə tutulmuş qeyri-dövlət mükafatı; Elmlər Akademiyası tərəfindən 1832-1865-ci illərdə verilmişdir.

“Robertson”: Şotland şərşünası Robertson-Smit nəzərdə tutulur.

“Hacı-Tərxan və Kazan şəhərlərində”: qəzetdə “Kazan” yerinə səhvən “Kazak” getmişdir.

“Budaqovun da vəfatı 1879-cu ildə vəqə olmuşdur.”: qəzetdə “1879” yerinə səhvən “1870” getmişdir.

**“Bayraq” şeirin (səh. 243)
sadələşdirilməsi**

“Ey izzət göyünün hüması, ey gözəl bəzəkli bayraq; ey igidlərin əlində qanad açmış şahin.”

“Qotazın bütün əsgərlərə can bağı olduğu üçün (bütün əsgərlərin canı sənə qotazına bağlı olduğu üçün), onun hər an xəfif-xəfif yellənməsi əsgərlərin səflərini ruhlandırır.”

“Neçə milyon insan sənə kölgənə sığınmış; kim sənə baş əyməsə, cahanda onun başı uca olmaz.”

“Fateh sərkərdə şükür səcdəsi etmək üçün sənə köynəyinin (çexolunun) ətəyindən (bir qırağından) özü üçün müqəddəs bir canamaz düzəltdirər.”

“Sənə ulduzun aləmdə günəşə ehtiyac qoymadı; hilalın sayəsində də adamların aya ehtiyacı qalmadı.”

“Köynəyin yaşıl, qırmızı, mavidir; ey sərvinaz (sərv kimi uca boylu və nazlı yeriyan gözəl), əlvən paltar sənə qəddinə bir yaraşıqdır.”

“Sübh yeli sənə ətəyinin qıvrımını açarsa, tarixdən uzun-uzadı bir qissə (ibrət alınası bir hekayə) danışmış olar; (sənə açılıb dalğalanmağının ibrətamiz bir tarixi var).”

“Əs, əs, sənə qüdrətin din düşmənlərini titrətsin; rəqibinin qarşısına tək başına çıxan (qorxusuz) adamın belə sənə zəhmindən bağı yarılısın.”

Bakı xəbərləri

səh. 244. “barkas”: əsasən liman daxilində istifadə edilən kiçik gəmi.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh.246. “Sayad Xızı”: indiki Xızı rayonunun Sayadlı kəndi.

səh. 247. “Əsgərov... Əliəsgərov”: bu şəxsin soyadı qəzetdə iki fərqli şəkildə getmişdir.

Azərbaycanda

səh. 248. “bizi və özlərini razı qırlarlar”: qəzetdə “qırlarlar” yerinə “qıldılar” getmişdir.

“Dalğa”

səh. 250. “esquise”: qəzetdə bu söz latın əlifbasıyla yığılmışdır.

səh. 251. “complex”: qəzetdə bu söz latın əlifbasıyla yığılmışdır.

Teatro və musiqi

səh. 253. “sabantuy”: başqırd və tatarlarda hər yay qeyd edilən xalq bayramı.

“ərbəin günü”: İmam Hüseyn və tərəfdarlarının şəhid edildikləri Kərbəla hadisəsinin qırxıncı günü.

Çərşənbə, 12 noyabr 1919-cu il, nömrə 320

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 18 səfərül-müzəffər sənə 1338. 12 təşrinə-sani 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

PEL-MEL TEATRI

Bakı şəhərində
Malakan bağının qabağında
Cümə günü noyabr ayının 28-ndə
1919-cu ildə olacaq
milli müsəlmani konsert
Məşhur xanəndələr: Cabbar
[Qaryağdıoğlu], Seyid [Şuşinski],
Ələsgər Abdullayev, Hənifə Qasimov və
Anaplinski cənablarının iştirakıyla.
Tar çalanlar: Qurban [Pirimov], Şirin
[Axundov], Məhəmmədəli və Akop.
Kamança çalanlar:
Ruben, Simon və Qrişa.
Tamaşa başlanacaq axşam saat
8 tamamda. Biletlər satılır teatrın
kassasında saat 10-dan 2-dək və
Spasski küçədə 7-ci dalanda,
ev nömrə 71.

Möhtərəm camaatdan təvəqqe olunur,
indidən noyabrın 24-dək biletləri
alsınlar. Əgər bu vaxtaca ala
bilməsələr milli konserti düzəltmək
müdiriyyət üçün müşkül olar.
Biletlər satılır ucuz qiymətə,
50 manatdan 200 manatadək.

Rejissor Tsitsyayev
14035

SIRK “MODERN”

Çarşənbə [çərşənbə] günü noyabrın
12-ndə 1919-ncu ildə bu gün məşhur
sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov
tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil
edilmiş Fransa gülüş mübarizəsinin
məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.
1-nci: qəti mübarizə Qara Maska –
Zakoroyko; 2-nci: Qafqaz mübarizəsi
Staroşvili – Raqenbaum; 3-ncü: Kalişeviç
– Jan-de-Kolon.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin
başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq
12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində
[nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Cümə axşamı məşhur komik,
camaatın sevgilisi Sbiş-Spkinin benefi-
sidir.

14036

MALİYYƏ NƏZARƏTİ TƏRƏFİNDƏN

Azərbaycan Dövləti İqtisad Sandıqlarının
və Xırda Borcların İdarəsi [Dövlət
Əmanət Kassaları və Kiçik Kredit İdarəsi]
bununla elan edir ki, həmin oktyabrın
11-də Parlaman tərəfindən təsdiq olun-